Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

1 päivänä elokuuta 2025 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Direktiivi (EU) 2016/343 – 6 artikla – Todistustaakka syytetyn syyllisyydestä – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan toinen kohta – Oikeus saada asiansa käsitellyksi riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa – Syyttäjän istunnossa osittain peruuttama syyte – Tuomioistuimen velvollisuus lausua niistä syytteen osista, joiden ajamisesta on istunnossa luovuttu

Asiassa C-404/24 [Dimnev] [i],

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sofiyski gradski sad (Sofian kaupungin alioikeus, Bulgaria) on esittänyt 10.6.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.6.2024, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajana on

KP

ja jossa asian käsittelyyn osallistuu

Sofiyska gradska prokuratura,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos (esittelevä tuomari) sekä tuomarit S. Rodin, N. Piçarra, O. Spineanu-Matei ja N. Fenger,

julkisasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– KP, edustajanaan D. L. Kamenova, advokat,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. Bulterman ja C. Schillemans,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wasmeier ja I. Zaloguin,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 (EUVL 2016, L 65, s. 1) 6 artiklan 1 kohdan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan toisen kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty KP:tä vastaan vireille pannussa rikosoikeudenkäynnissä, jossa häntä syytetään huumausaineiden hallussapidosta ja levittämisestä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2016/343 johdanto-osan 22 ja 23 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(22) Todistustaakka epäillyn ja syytetyn syyllisyydestä on syyttäjällä, ja epäselvyys olisi luettava epäillyn tai syytetyn eduksi. Syyttömyysolettamaa loukattaisiin, jos todistustaakka siirtyisi syyttäjältä puolustukselle, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta tuomioistuimen mahdollisiin valtuuksiin hankkia tietoa viran puolesta, oikeuslaitoksen riippumattomuuteen sen arvioidessa epäillyn tai syytetyn syyllisyyttä ja rikoksesta epäillyn tai syytetyn rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyvään tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja koskevien olettamien käyttöön. Tällaisten olettamien käytön olisi pysyttävä kohtuuden rajoissa siten, että otetaan huomioon kyseessä olevan asian merkitys ja säilytetään oikeus puolustukseen, ja keinojen olisi oltava asianmukaisessa suhteessa niillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Tällaisten olettamien olisi oltava kumottavissa ja niitä saisi joka tapauksessa käyttää vain sillä edellytyksellä, että oikeutta puolustukseen kunnioitetaan.

(23) Monissa jäsenvaltioissa syyttäjän lisäksi myös tuomarien ja toimivaltaisten tuomioistuinten tehtävänä on sekä syyllisyyden puolesta että sitä vastaan puhuvan näytön hankkiminen. Jäsenvaltioiden, joissa ei ole kontradiktorista järjestelmää, olisi voitava säilyttää nykyinen järjestelmänsä edellyttäen, että se on tämän direktiivin ja muiden asiaankuuluvien unionin ja kansainvälisen oikeuden säännösten mukainen.”

4 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Syyttömyysolettama”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäiltyä tai syytettyä kohdellaan syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.”

5 Direktiivin 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Todistustaakka”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että todistustaakka epäillyn tai syytetyn syyllisyydestä on syyttäjällä. Tämä ei vaikuta tuomarin tai toimivaltaisen tuomioistuimen velvoitteeseen etsiä sekä syyllisyyden puolesta että sitä vastaan puhuvaa näyttöä eikä puolustuksen oikeuteen esittää näyttöä asiassa sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäselvyys syyllisyydestä on luettava epäillyn tai syytetyn eduksi, myös silloin kun tuomioistuin arvioi kysymystä siitä, onko asianomainen henkilö vapautettava syytteestä.”

Bulgarian oikeus

6 Rikosprosessikoodeksin (Nakazatelno-protsesualen kodeks), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä NPK), 14 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuin antaa ratkaisun oman vakaan näkemyksensä perusteella – –”

7 NPK:n 27 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Syyttäjän jätettyä syytekirjelmän – – tuomioistuin johtaa prosessia ja ratkaisee kaikki asiaa koskevat kysymykset.”

8 NPK:n 46 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Syyttäjä nostaa ja ajaa syytteitä virallisen syytteen alaisista rikoksista.

(2) Edellä 1 momentin mukaisia tehtäviä hoitaessaan:

– –

3. [syyttäjä] osallistuu oikeudenkäyntiin valtion syyttäjäviranomaisena

– –”

9 NPK:n 246 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Syyttäjä laatii syytekirjelmän, kun hän on vakuuttunut siitä, että – – on hankittu ne todisteet, jotka ovat tarpeen syytteen nostamiseksi tuomioistuimessa – –

(2) Syytekirjelmän tosiseikkoja koskeva osa sisältää – – syytetyn tekemän rikoksen – –

(3) Syytekirjelmän loppuosaan sisältyy – – teon oikeudellinen luonnehdinta – –

– –”

10 NPK:n 293 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Syyttäjän ilmoitus siitä, että rikosoikeudellinen menettely on päätettävä tai että on annettava vapauttava tuomio, ei vapauta tuomioistuinta velvollisuudesta antaa ratkaisu oman vakaan näkemyksensä perusteella.”

11 NPK:n 301 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Antaessaan tuomion tuomioistuin arvioi seuraavia kysymyksiä ja antaa niistä ratkaisun:

1. onko teko tehty, onko syytetty tehnyt sen ja onko se tehty syyksi luettavalla tavalla

2. täyttääkö teko rikoksen tunnusmerkistön ja miten sitä on luonnehdittava oikeudellisesti

_ _”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

12 Sofiyska gradska prokuratura (Sofian kaupungin syyttäjänvirasto) nosti 21.5.2022 KP:tä vastaan syytteen siitä, että hän oli myynyt kolmannelle 0,67 grammaa marihuanaa sisältävän pussin ja pitänyt levittämistarkoituksessa hallussaan kahdessa eri paikassa kahta muuta pussia, jotka sisälsivät 1,61 grammaa ja 0,5 grammaa marihuanaa.

13 Syyttäjä luonnehti syytekirjelmässä näitä kolmea tekoa rikoskoodeksin (Nakazatelen kodeks) 354 a §:n 1 momentin nojalla huumausaineen levittämiseksi ensimmäisen teon osalta ja huumausaineen hallussapidoksi levittämistarkoituksessa kahden muun teon osalta. Nämä kolme rikosta yhdistettiin yhdeksi rikokseksi, jota luonnehdittiin rikoskoodeksin 26 §:n 1 momentissa säädetyksi toistuvaksi rikokseksi, josta säädetään rangaistukseksi kahdesta kahdeksaan vuotta vankeutta ja 5 000–20 000 Bulgarian leviä (BGN) (n. 2 500–10 000 euroa) sakkoa.

14 Sofiyski gradski sad (Sofian kaupungin alioikeus, Bulgaria), jossa asia oli saatettu vireille ja joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, tutki asiaa ja kuuli asianosaisia istunnossa noudattaen oman käsityksensä mukaan kontradiktorista periaatetta ja puolustautumisoikeuksia. KP ilmoitti tässä yhteydessä, että hän oli pitänyt kyseisiä kolmea huumausainepussia hallussaan omaa käyttöään varten eikä ollut myynyt tällaisia valmisteita.

15 Sen jälkeen, kun todistelu oli vastaanotettu, syyttäjä katsoi istunnossa, että KP oli pitänyt kyseisiä kolmea marihuanapussia hallussaan omaa käyttöään varten. Syyttäjä luopui siten tietyistä syytteen osista, eli ensimmäisen pussin myymistä kolmannelle koskevasta syytteen osasta ja kahden muun pussin levittämistarkoitusta koskevasta syytteen osasta. Syyttäjä pyysi näin ollen, että syytetty vapautetaan syytteistä näiden syytteen osien osalta ja että hänet tuomitaan rikoskoodeksin 354 a §:n 3 momentissa tarkoitetusta rikoksesta eli huumausaineen hallussapidosta, josta säädetään rangaistukseksi vuodesta kuuteen vuotta vankeutta ja 2 000–10 000 BGN (n. 1 000–5 000 euroa) sakkoa. KP:n asianajaja vaati osaltaan, että hänen päämiestään vastaan nostetut syytteet hylätään, koska asiassa oli rikottu olennaisia muotomääräyksiä todisteita hankittaessa rikosoikeudellisen menettelyn valmisteluvaiheessa.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin yhtyy syyttäjän käsitykseen syytetyn menettelystä toisen ja kolmannen marihuanapussin osalta, mutta katsoo saaduista todisteista itse tekemänsä arvioinnin perusteella, että KP:n ensimmäistä pussia koskeva menettely täyttää rikoskoodeksin

354 a §:n 1 momentissa säädetyn rikoksen eli huumausaineen levittämisen tunnusmerkistön, koska KP on antanut kyseisen pussin kolmannelle ostettuaan sen yhteistuumin kyseisen henkilön kanssa ja jaettuaan kulut tämän henkilön kanssa. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että kyseisestä rikoksesta on annettava langettava tuomio.

17 Kyseinen tuomioistuin toteaa, että Bulgarian lainsäädäntö ja erityisesti NPK:n 293 § mahdollistaa tällaisen tuomion antamisen myös syyttäjän istunnossa ilmaiseman kannan vastaisesti. Syyttäjä näet esittää rikostuomioistuimelle antamassaan syytekirjelmässä, jota syyttäjä ei voi enää peruuttaa, syytteen tosiseikkoja koskevat ja oikeudelliset puitteet, joiden perusteella tuomioistuimen on ratkaistava asia ja joista tuomioistuin ei voi poiketa esimerkiksi lausumalla seikoista, joita syytekirjelmässä ei mainita. Rikostuomioistuimen, jota asianosaisten perustelut eivät sido, on siten oman vakaan käsityksensä perusteella ratkaistava, onko syyte perusteltu, tarvittaessa toteuttamalla viran puolesta kaikki tarvittavat toimenpiteet syytekirjelmässä mainittujen seikkojen selvittämiseksi.

18 Tätä taustaa vasten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, velvoittaako direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan ensimmäinen virke, jonka mukaan ”todistustaakka epäillyn tai syytetyn syyllisyydestä on syyttäjällä”, syyttäjää paitsi esittämään syytettä tukevia todisteita myös väittämään tuomioistuimessa, että syytetyn syyllisyys on näytetty toteen. Kyseisen tuomioistuimen mukaan on näet kyseenalaista, voiko syyttäjä täyttää hänelle kuuluvan todistustaakan, jos hän ei enää väitä istunnossa, että syytetty on syyllinen.

19 Kyseinen tuomioistuin katsoo, että tällaisissa olosuhteissa näyttö kyseisen henkilön syyllisyydestä tulee väistämättä tuomioistuimelta. Näin ollen kyseinen tuomioistuin pohtii, voiko se omasta aloitteestaan katsoa direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä sekä johdanto-osan 22 ja 23 perustelukappaleessa tarkoitetun viran puolesta tapahtuvan todistusharkinnan perusteella, että kyseisen henkilön syyllisyys on näytetty toteen.

20 Mainittu tuomioistuin katsoo lisäksi, että kyseisen direktiivin ohella pääasiassa kyseessä olevaan tilanteeseen sovelletaan laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta 25.10.2004 annettua neuvoston puitepäätöstä 2004/757/YOS (EUVL 2004, L 335, s. 8), joten pääasia kuuluu myös perusoikeuskirjan soveltamisalaan, joka määritellään perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa.

21 Koska asiassa on näin ollen täytettävä perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetut puolueetonta tuomioistuinta koskevat vaatimukset, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voidaanko puolueettomana pitää tuomioistuinta, joka syyttäjän ja puolustuksen yhteisestä kannasta poiketen itse näyttää toteen syytetyn syyllisyyden ja siten asettaa itsensä syyttäjän sijaan tiettyjen syytteen osien osalta.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo tältä osin, että pääasiassa kyseessä oleva tilanne eroaa tilanteesta, jota arvioitiin 9.11.2023 annetussa tuomiossa BK (Rikoksen uudelleenluokittelu) (C-175/22, EU:C:2023:844, 55–57 kohta), jossa unionin tuomioistuin oli pitänyt tuomioistuinta puolueettomana. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin muistuttaa, että syyttäjä on pääasiassa selvästi todennut, että hän luopuu tietyistä syytteen osista tietyt tosiseikastoa koskevat osat mukaan lukien, kun taas edellä mainittuun tuomioon johtaneessa asiassa oli kyse vain tekojen uudelleenluokittelusta, josta syyttäjä ei ollut lausunut.

23 Lopuksi on otettava huomioon Roomassa 4.11.1950 allekirjoitettu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) niin direktiivin 2016/343 johdanto-osan 23 perustelukappaleen perusteella siinä mainittuna kansainvälisenä oikeutena kuin perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan nojalla.

24 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on 20.9.2016 antamassaan tuomiossa Karelin v. Venäjä (CE:ECHR:2016:0920JUD000092608) ja 8.10.2019 antamassaan tuomiossa Korneyeva v. Venäjä (CE:ECHR:2019:1008JUD007205117) todennut, ettei tuomioistuin ole puolueeton, jos syyttäjä ei ole ollut läsnä oikeuden istunnoissa, joissa on tutkittu uusia todisteita. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ensiksi mainitussa tuomiossa ja 6.3.2018 annetussa tuomiossa Mikhaylova v. Ukraina (CE:ECHR:2018:0306JUD001064408) myös todennut, ettei tuomioistuin ole puolueeton, jos se antaa langettavan tuomion syyttäjän poissa ollessa ja kantaa täten todistustaakan syytetyn syyllisyydestä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tästä seuraa sitäkin suuremmalla syyllä, että tuomioistuin ottaa tehtäväkseen tukea syyttäjää, kun se tuomitsee kyseisen henkilön samalla kun syyttäjä, joka on läsnä istunnossa, luopuu tietyistä syytteen osista.

25 Tässä tilanteessa Sofiyski gradski sad on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin [2016/343] 6 artiklan 1 kohta, luettuna yhdessä direktiivin johdanto-osan 22 ja 23 perustelukappaleen kanssa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa, esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan syyttäjän ilmoitus siitä, että hän ei aja syytettä, ei vapauta tuomioistuinta velvollisuudesta ratkaista pääasiaa siten, että se antaa langettavan tuomion yhdestä ajamatta jääneen syytteen osasta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohtaa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan rikostuomioistuimen on annettava ratkaisu syytteeseen oman vakaan käsityksensä mukaisesti, vaikka syyttäjä, joka on esittänyt istunnossa todisteita, jotka viimeksi mainitun tuomioistuimen mukaan mahdollistavat syytetyn tuomitsemisen syytteessä tarkoitetuista rikoksista, pyytää, että kyseiselle henkilölle annetaan vapauttava tuomio tai että hänet tuomitaan vähemmän vakavasta rikoksesta tiettyjen syytekirjelmässä mainittujen tekojen osalta.

27 Ensinnäkin on muistutettava, että direktiivin 2016/343 ainoana tarkoituksena on yhteisten vähimmäissääntöjen vahvistaminen eikä sillä siis yhdenmukaisteta tyhjentävästi rikosoikeudellista menettelyä (tuomio 8.6.2023, VB (Poissa olevan tuomitulle ilmoittaminen), C-430/22 ja C-468/22, EU:C:2023:458, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kun otetaan huomioon kyseisellä direktiivillä toteutetun yhdenmukaistamisen rajoitettu ulottuvuus, kysymykset, joita ei kyseisellä direktiivillä säännellä, kuuluvat kansallisen oikeuden alaan (ks. vastaavasti tuomio 4.7.2024, FP ym. (Oikeudenkäynti videoneuvottelun välityksellä), C-760/22, EU:C:2024:574, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Kyseisen direktiivin 6 artiklalla on tarkoitus säännellä todistustaakan jakamista syyllisyyttä koskevia tuomioistuinratkaisuja annettaessa (ks. vastaavasti tuomio 28.11.2019, Spetsializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, 33 kohta).

29 Direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan syyttäjällä on oltava epäillyn tai syytetyn syyllisyyden toteen näyttämistä koskeva todistustaakka. Unionin tuomioistuin on jo todennut, että kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohta on esteenä sille, että todistustaakka siirretään syyttäjältä puolustukselle, kuten direktiivin johdanto osan 22 perustelukappaleesta ilmenee (ks. vastaavasti tuomio 8.12.2022, HYA ym. (Mahdottomuus kuulustella syytettyä vastaan todistavia todistajia), C-348/21, EU:C:2022:965, 32 kohta).

30 Syytettä ajavan osapuolen on siten direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla hankittava syytettä koskevat todisteet ja esitettävä ne toimivaltaiselle tuomioistuimelle.

31 Kuten direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan toisesta virkkeestä ilmenee, kyseisen kohdan ensimmäiseen virkkeeseen perustuva velvollisuus ei vaikuta tuomarin tai toimivaltaisen tuomioistuimen velvollisuuteen etsiä sekä syyllisyyden puolesta että sitä vastaan puhuvaa näyttöä.

32 Kuten lisäksi direktiivin 2016/343 johdanto-osan 22 perustelukappaleesta ilmenee, toteamus siitä, että syyttömyysolettamaa loukattaisiin, jos todistustaakka siirtyisi syyttäjältä puolustukselle, ei kuitenkaan vaikuta tuomioistuimen mahdollisiin valtuuksiin hankkia tietoa viran puolesta, oikeuslaitoksen riippumattomuuteen sen arvioidessa epäillyn tai syytetyn syyllisyyttä ja rikoksesta epäillyn tai syytetyn rikosoikeudelliseen vastuuseen liittyvään tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja koskevien olettamien käyttöön.

33 Tästä seuraa, että direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti syyttäjälle kuuluva velvollisuus esittää näyttö syytetyn syyllisyydestä ei ole esteenä sille, että kansallisessa lainsäädännössä voidaan säätää, että tuomarin tai toimivaltaisen tuomioistuimen tehtävänä on itsenäisesti arvioida syytetyn syyllisyys sen jälkeen, kun se on tapauksen mukaan itse etsinyt sekä syyllisyyden puolesta että sitä vastaan puhuvaa näyttöä.

34 Näin on varsinkin silloin, kun tuomari tai toimivaltainen tuomioistuin arvioi syytetyn syyllisyyden, kuten nyt kyseessä olevassa asiassa, syyttäjän tältä osin esittämästä arvioinnista riippumatta ainoastaan niiden todisteiden perusteella, jotka syyttäjä ja puolustus ovat esittäneet.

35 Edellä sanotusta seuraa, ettei direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohta ole esteenä tällaiselle kansalliselle lainsäädännölle silloinkaan, kun syyttäjä esitettyään tällaisia todisteita istunnossa pyytää tiettyjen syytekirjelmässä tarkoitettujen tekojen osalta, että syytetty vapautetaan syytteistä tai että hänet tuomitaan vähemmän vakavasta rikoksesta.

36 Toiseksi on muistutettava, että perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kunnioitettava perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, kun ne soveltavat unionin oikeutta.

37 Unionin tuomioistuin on tältä osin todennut, että syyttömyysolettama, johon viitataan direktiivin 2016/343 johdanto-osan 22 perustelukappaleessa ja 6 artiklassa, edellyttää, että tuomioistuin on puolueeton ja vailla ennakkokäsityksiä arvioidessaan syytetyn rikosoikeudellista vastuuta. Tuomioistuinten riippumattomuus ja puolueettomuus ovat siis keskeisiä edellytyksiä syyttömyysolettaman takaamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 16.11.2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ym., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, 88 kohta).

38 Jokaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu, sisältyy perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa taattuun oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevaan perusoikeuteen erottomasti kuuluviin vaatimuksiin (ks. vastaavasti tuomio 29.7.2024, Breian, C-318/24 PPU, EU:C:2024:658, 80 kohta).

39 On siis määritettävä, ovatko perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa määrätyt riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka perusteella rikostuomioistuin voi rikosoikeudellisen menettelyn päätteeksi tuomita syytetyn syytekirjelmässä tarkoitetusta teosta, vaikka syyttäjä esitettyään hankitut todisteet on pyytänyt, että kyseinen henkilö vapautetaan syytteistä tai että hänet tuomitaan vähemmän vakavasta rikoksesta.

40 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämä riippumattomuuden vaatimus sisältää kaksi osatekijää. Ensimmäinen, ulkoinen osatekijä edellyttää, että asianomainen elin huolehtii tehtävistään itsenäisesti olematta missään hierarkkisessa tai alisteisessa suhteessa mihinkään tahoon ja ottamatta vastaan määräyksiä tai ohjeita miltään taholta, ja se on täten suojattu sellaisilta ulkoisilta toimenpiteiltä tai painostuksilta, jotka voivat vaarantaa sen jäsenten päätöksenteon riippumattomuuden ja vaikuttaa heidän ratkaisuihinsa (tuomio 19.12.2024, Vivacom Bulgaria, C-369/23, EU:C:2024:1043, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Toinen, sisäinen osatekijä liittyy puolestaan puolueettomuuden käsitteeseen ja merkitsee sitä, että tuomioistuin ylläpitää yhtäläistä etäisyyttä oikeusriidan osapuoliin ja siihen, mitkä ovat heidän intressinsä oikeusriidan kohteeseen. Tämä osatekijä edellyttää objektiivisuuden noudattamista ja sitä, ettei elimellä ole muuta intressiä asian ratkaisun lopputulokseen kuin oikeussääntöjen tiukka soveltaminen (tuomio 19.12.2024, Vivacom Bulgaria, C-369/23, EU:C:2024:1043, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

42 Siten unionin oikeudessa edellytetyt riippumattomuuden ja puolueettomuuden takeet edellyttävät sellaisten sääntöjen olemassaoloa, joiden perusteella yksityisten kaikki perustellut epäilyt erityisesti siltä osin, onko kyseessä oleva instanssi neutraali vastakkain oleviin intresseihin nähden, voidaan poistaa (tuomio 19.12.2024, Vivacom Bulgaria, C-369/23, EU:C:2024:1043, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Ei voida katsoa, että kansallinen lainsäädäntö, joka velvoittaa rikostuomioistuimen ratkaisemaan syytteen vakaan käsityksensä mukaisesti ja riippumattomana syyttäjän istunnossa esittämistä syytetyn syyllisyyttä koskevista arvioinneista, olisi näiden vaatimusten vastainen. Tällainen lainsäädäntö, jolla pyritään varmistamaan, että rikoslainsäädäntöä sovelletaan täysimääräisesti ja rikoksentekijöitä rangaistaan, ei nimittäin ole omiaan saattamaan kyseenalaiseiksi sitä, että kyseinen tuomioistuin ylläpitää yhtäläisen etäisyyden oikeudenkäynnin osapuoliin ja heidän oikeusriidan kohdetta koskeviin intresseihinsä, tai herättämään yksityisissä perusteltuja epäilyksiä tässä suhteessa.

44 On todettava, että siltä osin kuin perusoikeuskirjassa vahvistetaan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia vastaavia oikeuksia, perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan tarkoituksena on varmistaa tarvittava johdonmukaisuus perusoikeuskirjaan sisältyvien oikeuksien ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen vastaavien oikeuksien välillä, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta unionin oikeuden riippumattomuuteen. Euroopan unionin perusoikeuskirjan selitysten (EUVL 2007, C 303, s. 17) mukaan perusoikeuskirjan 47 artiklan toinen kohta vastaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaletta.

Unionin tuomioistuimen on näin ollen huolehdittava siitä, että tulkinta, jonka se omaksuu nyt käsiteltävässä asiassa, turvaa suojelulle tason, joka noudattaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen, sellaisena kuin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sitä tulkinnut, tarjoamaa tasoa (tuomio 19.12.2024, Vivacom Bulgaria, C-369/23, EU:C:2024:1043, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Ennakkoratkaisupyynnössä viitataan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukainen puolueettomuusvaatimus on esteenä sille, että rikostuomioistuin tukee syyttäjää antamalla langettavan tuomion sen jälkeen, kun se on mahdollisesti omasta aloitteestaan ottanut vastaan uusia todisteita, vaikka syyttäjä ei ole ollut läsnä istunnoissa (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 20.9.2016, Karelin v. Venäjä, CE:ECHR:2016:0920JUD000092608, 73 ja 76 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 6.3.2018, Mikhaylova v. Ukraina, CE:ECHR:2018:0306JUD001064408, 64 kohta).

46 Kyseinen oikeuskäytäntö ei kuitenkaan ole merkityksellistä tässä asiassa. Ennakkoratkaisukysymys ei nimittäin koske uusien todisteiden vastaanottamista istunnossa asian ratkaisevan tuomioistuimen aloitteesta syyttäjän poissa ollessa tai istunnon pitämistä syyttäjän poissa ollessa eli olosuhteita, joita edellä mainittu oikeuskäytäntö koskee, vaan kyseisen tuomioistuimen velvollisuutta antaa ratkaisu syytteeseen oman vakaan käsityksensä mukaisesti tilanteessa, jossa syyttäjä on osallistunut istuntoon ja jonka ainoa erikoispiirre liittyy siihen, että syyttäjä on sen jälkeen, kun kaikki todisteet on otettu vastaan, pyytänyt, että syytetty vapautetaan syytteistä tai että hänet tuomitaan vähemmän vakavasta rikoksesta tiettyjen syytteessä tarkoitettujen tekojen osalta.

47 Edellä sanottu huomioon ottaen esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2016/343 6 artiklan 1 kohtaa ja perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan rikostuomioistuimen on annettava ratkaisu syytteeseen oman vakaan käsityksensä mukaisesti, vaikka syyttäjä, joka on esittänyt istunnossa todisteita, jotka kyseisen tuomioistuimen mukaan mahdollistavat syytetyn tuomitsemisen syytteessä tarkoitetuista rikoksista, pyytää, että kyseiselle henkilölle annetaan vapauttava tuomio tai että hänet tuomitaan vähemmän vakavasta rikoksesta tiettyjen syytekirjelmässä mainittujen tekojen osalta.

Oikeudenkäyntikulut

48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 6 artiklan 1 kohtaa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa

on tulkittava siten, että

ne eivät ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan rikostuomioistuimen on annettava ratkaisu syytteeseen oman vakaan käsityksensä mukaisesti, vaikka syyttäjä, joka on esittänyt istunnossa todisteita, jotka kyseisen tuomioistuimen mukaan mahdollistavat syytetyn tuomitsemisen syytteessä tarkoitetuista rikoksista, pyytää, että kyseiselle henkilölle annetaan vapauttava tuomio tai että hänet tuomitaan vähemmän vakavasta rikoksesta tiettyjen syytekirjelmässä mainittujen tekojen osalta.

Allekirjoitukset